res, do fuere demandada, la deue entregar (3) el heredero; fueras ende, ſi el teſtador nombrare lugar cierto, do ſea dada la coſa: ca eſtonce, alli deue ſer dada, do el ovieſſe mandado (4) que la dieſſen. Otroſi dezimos, que ſi el heredero mudare la coſa mandada, de vn logar a otro, engañoſamente, por fazer daño a aquel que la deuia auer; ſi eſto fuere prouado, eſtonce la deue aduzir a ſu coſta, a aquel lugar (5) onde la traſpaſſo, e darla a aquel que la deuia auer. E eſto deue ſer guardado en las coſas ſeñaladas, de que faze manda el fazedor del teſtamento. Mas las otras coſas que ſon mandadas, de que faze manda generalmente, (6) aſsi como quando dize el teſtador: Mando a fulano vn ſieruo; o, vn cauallo; non diziendo qual: o ſi le mandaſſe quantia cierta, de alguna coſa que ſe pudieſſe contar, o medir, o peſar; dezimos, que la manda que fueſſe fecha de alguna de las coſas ſobredichas, que la puede pedir aquel a quien fuere mandada, en aquel lugar do morare el heredero; o alli do fuere la mayor partida de los bienes del teſtador; o en otro logar qualquier, do el heredero començare a pagar (7) las mandas; o en aquel lugar do el teſtador las mandaſſe pagar. (8) E ſobre todo dezimos, que en aquel tiempo, e en aquella manera deuen ſer pagadas las mandas, que el teſtador mando ſeñaladamente en ſu teſtamento, que las pagaſſen. E los pleytos de las mandas, deuen los Judgadores ante quien vinieren, librarlos derechamente, e ſin alongamiento, (9) e ſin eſcatima ninguna.

TITVLO X.

De los Teſtamentarios, que han de cumplir las Mandas.

TEſtamentarios ſon llamados aquellos que han de ſeguir, e de cumplir, las mandas, e las voluntades de los defuntos, que dexan en ſus teſtamentos. Onde, pues que en el Titulo ante deſte fablamos de las Mandas, queremos dezir en eſte, de los Teſtamentarios, que las han de cumplir. E moſtraremos, (1) que quiere dezir Teſtamentarios, e a que coſas tienen pro, e en que manera deuen ſer pueſtos. E que poderio han en las mandas, e en los teſtamentos. E como deuen cumplir la voluntad del finado, e faſta quanto tiempo. E quien los puede apremiar que las cumplan. E quien deue entrar en el logar dellos, para cumplir el teſtamento, ſi por ſu culpa lo ouieren a ſacar de ſus manos. E que pena deuen auer los teſtamentarios, quando malicioſamente alongaſſen de cumplir las mandas del teſtamento. *Leyes del ti. 4. lib. 5 Recop.*

LEY I.

Que quiere dezir, Teſtamentarios, e a que tienen pro, e en que manera deuen ſer fechos.

CAbeçaleros, e Teſtamentarios, e Manſeſſores, como quier que han nomes departidos, (1) el officio dellos vno es: e en latin llamanlos, Fideicommiſſarios, (2) porque en la fe, e en la verdad deſtos (3) omes tales, dexan, *Ley 5. tit. 4. lib. 5. Recop.*

(3) *Entregar.* Imo in loco, ubi res eſt, ut *in leg. cum res, ff. de legat.* 1. *in* §. 1. & *in leg. ſed & ſi ſuſceperit,* §. *ſicca. ff. de judic.* dic quod in quolibet iſtorum locorum debet tradi: ſi tamen petitur extra locum, ubi res eſt, debet hoc fieri expenſis legatarii, & ejus periculo, ut *in leg. ſi res,* & *leg. niſi, ff. de rei vendic.* & *vid. ſupra eod. leg.* 38. *in princ.*

(4) *Mandado.* Vide *in d. leg. cum res.*

(5) *Aquel lugar.* Et adverte: quia etiam ſi tempore mortis alibi ſit res, ita quod ſi de illo loco non amoveretur liberaretur hæres eam præſtando in loco illo. Si tamen illam inde amovit dolo, vel culpa, non liberaretur, & ſi velit eam reducere, & præſtare in loco illo, ſed tenetur reducere eam ad locum, ubi fuit actum, ſi legatarius vellit, ut probatur, *in d. leg. cum res, verſ. ſed ſi alibi,* & ibi ita intelligit Paulus de Caſtro, & ſic iſta, leg. intelligetur niſi alibi legatarius velit ſibi dari in loco, ſcilicet, ubi hæres convenitur, ratione fori: iſta tamen lex partitarum videtur huic dicto adverſari, cum noluit ultra punire dolum, vel culpam hæredis: niſi ſuis expenſis reducat rem in eum locum à quo amovit.

(6) *Generalmente.* Adde *leg. quod legatur,* §. *præterea,* & *leg. ſi fideicommiſſum in princ. ff. de judic.* & *in d. leg. cum res.*

(7) *Començare à pagar.* Adde *leg. ſi fideicommiſſum,* §. *fin.* & *leg. quamvis,* & *leg. ſed & ſi* 1. *reſponſor. ff. de judic.*

(8) *Las mandaſſe pagar.* Vel ubi veriſimile eſt eum voluiſſe, quod ſolveretur, ut ſi dicat centum modios ex illo horreo: nam ibi voluit præſtari ubi eſt horreum, *leg. quod legatur,* & *leg. ſed & ſi ſuſceperit,* §. 1. *ff. de judic.* & *in dict. leg. cum rei.*

(9) *E ſin alongamiento.* Adde §. *illud, in authentico de hæred. & falcid.* & ibi gloſſ. & Angel. & an ad ſolutionem legati, procedatur via executiva? Vide per Rodericum Suarez *in repet. leg. poſt rem judicatam, ff. de re judic. verſ. ſextus caſus.*

TITULUS X. DE EXECUTORIBUS TESTAMENTI.

(1) *Moſtraremos.* Latius exorditur, quam Jacob. de Aren. qui fecit tractatum de iſtis dividens illum, in quatuor partes, de quo mentionem facit Joan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de inſtrumentor. æditio.* §. *nunc verò aliqua in princip.*

LEX I.

Dicitur executor teſtamenti, cui teſtator committit factum animæ ſuæ, & prodeſt quia per eum citius impletur teſtatoris voluntas, & poteſt conſtitui executor teſtamentarius, ſive ſit præſens, ſive abſens. Hoc dicit.

(1) *Nomes departidos.* Dicunt etiam executores, & diviſores, & diſtributores, vel diſpenſatores, vel miniſtri, ut tradit *Speculat. in tit. de inſtrument. editio.* §. *nunc verò aliqua, colum.* 3. *verſic. porrò.*

(2) *Fideicommiſſarios.* Sic vocat eos Hubertus de Bobio *in leg. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* & Accurſius *in leg. uxorem, ff. ad leg. Cornel. de falſ.* & *in leg. ſi quis pro redemptione, C. de dona.* & *in leg. divus, ff. ſi cui pluſquam, per leg. falci.*

(3) *En la verdad deſtos.* Unde, & iſti ſic electi à teſtatore præferuntur Epiſcopo, ut *in authentico de eccleſiaſtic. tit.* §. *ſi quis autem, colum.* 9. non tamen poterit teſtator prohibere epiſcopum, ut non impediat ſe contra executores teſtamenti male agentes, ut not. Abb. in

xan, e encomiendan los fazedores de los teſtamentos, el fecho de ſus animas. E tienen grand pro eſtos atales, quando fazen ſu oficio lealmente: ca ſe cumplen mas ayna, por acuçia dellos, las mandas que ſon pueſtas en los teſtamentos. E puedenlos eſtableſcer para eſto, eſtando ellos preſentes ante los fazedores de los teſtamentos, e aunque lo non ſean. (4)

LEY II.

Que poderio han los Teſtamentarios en cumplir las Mandas de los teſtamentos, e como deuen cumplir las mandas del finado.

POderio han los teſtamentarios, de entregar, e de dar las mandas, (1) que ſon fechas en los teſtamentos, e en los cobdicilos, en la manera que los fazedores de los teſtamentos lo ordenaren. E pueden procurar, e demandar las coſas, (2) de que fueſſen fechas las mandas, quier las touieſſe el heredero del finado, quier otri. Pero ſi los herederos ſoſpecharen, (3) que los cabeçaleros non daran las mandas a aquellos a quien fueron mandadas, deuen tomar tal recabdo dellos, que ſean ende ſeguros que las den, ſegund ſon eſcritas en el teſtamento. E ſi tales omes fueſſen, que no ſean ſoſpechoſos, aſsi como Frayles, (4) e omes religioſos, non deuen tomar eſte recabdo dellos; nin ſon ellos tenudos de lo dar, maguer gelo demandaſ- *Ley 5. 6. y 7. tit. 4. lib. 5. Recop.*

in cap. tua nobis de teſtat. & quid ſi teſtator nullum reliquit exequutorem? Dic quod poterit judex tunc ipſum dare, ſecundum Bart. *in leg.* 3. *ff. de aliment. & cibar. legat.* Item etiam per ſtatutum civitatis poſſunt deputari executores teſtamentorum, vid. Bal. *in authentica hoc amplius,* 2. *colum. C. de fideicommiſ.* & Felin. *in cap. eccleſia S. Mariæ, colum.* 40. *de conſtit.* Item nullo executore nominato hæredi competit executio, etiam in his quæ ad piam cauſam relinquuntur, ut *in cap.* 3. *de teſtat.* vide infra *eod. leg. pen.* ſi tamen ſit relictum ad redemptionem captivor. tunc nullo à teſtatore executore nominato, pertinet executio ad Epiſcopum, ut *in dict. authentic. de eccleſiaſ. tit.* §. *ſi quis ædificationem,* & §. *pro redemptione,* in relictis verò pro reſtitutione per vim ablatorum, ſeu illicite acquiſitorum de quibus non aliter, quam ex teſtantis confeſsione appareat, executio pertinet ad nominatos per teſtatorem, vel heredem, ſeu executorem à judice conſtitutum ſecundum Joann. de Ana. & Felin. *in cap. Cum ſit, de Judæ.* ſi verò aliunde conſtaret de talibus male ablatis, fiet de conſil. Epiſcopi, ſecundum Abba. & Ferlin. *in d. cap. cum ſit, cap. ſicut dignum,* §. *eas inſuper, de homic.* ad diffiniendum tamen quæ ex uſuris teſtator acquiſierit, non poteſt alium quàm Epiſcopum nominare. Domini. *conſil.* 20. quem videas, & adverte, quod ſi iſte executor ſit ſuſpectus, poterit removeri. Vid. Speculat. *in d.* §. *nunc verò aliqua, fol.* 6. *colum.* 3. *verſic. quid ſi executorem ſuſpectus.*

(4) *Que lo non ſean.* Adde *leg.* 1. §. *fin. ff. de Procurat.* ſunt enim iſti executores quaſi quidam procuratores conſtituti poſt mortem, ſecundum Bal. *in leg. quæ fortuitis, colum.* 7. *C. de pign. actio.*

LEX II.

Executor teſtamenti poteſt legata ſolvere, & ea ab hærede exigere: nec tenetur ſolvendo legata hæredi cavere, ſi ſit religioſus, vel ſuſpicione carens, alias ſic. Hoc dicit.

(1) *De dar las mandas.* Habes hic expreſſum quòd executor teſtamenti poteſt mittere legatarium in poſſeſſionem rei legatæ, quod nota, nam Specul. *in d.* §. *nunc verò aliqua, fol.* 7. *colum.* 1. *verſic. item dicunt quidam:* potius inclinat, quod executor non poſsit propria auctoritate capere res legatas: imò oportet, quod ſibi tradantur, alleg. *leg. fin.* §. *fin. C. arbitr. tutel.* & *leg. orphanotrophos,* §. 1. *C. de epiſcopis, & cleric.* poteſt dici, quod invito hærede non poſsit: quia non poteſt executor per vim expellere heredem à poſſeſsione, *ff. de reg. jur. leg. non eſt ſingulis;* & ita vult Bal. *in leg. id quod pauperibus, col.* 8. *verſic.* 18. *quæritur, C. de epiſcopis, & cleric.* & bene facit quod inferius ſubditur in in iſta leg, ibi (*pueden procurar y demandar las coſas, &c.*) hærede tamen non reſiſtente, ſatis videtur quòd poſsit hoc facere executor in rebus ſpecialiter legatis, pro quo etiam eſt quod adducit idem Bal. *in dict. leg. quod pauperibus, colum.* 7. *verſ.* 15. *quæro,* & *verſic.* 16. *quæritur,* ubi dicit, quod reſtitutionem, quæ eſt facti in fideicommiſ. univerſali, poteſt facere executor, & etiam reſtitutionem legati particularis, adde etiam Bal. *in leg. non dubium, C. de leg.* quod ſi ipſe executor eſt etiam legatarius, poteſt tunc capere legatum propria authoritate, alleg. *leg. fiſtulas,* §. *fundum, ff. de contrah. empt.* & quod not. *in leg. de his, C. de furt.* in hoc tamen attendenda eſt forma commiſsionis, & poteſtatis executori à teſtatore datæ cum ex ea pendeat poteſtas executorum, ut tradit idem Bald. *in d. leg. id quod pauperibus, colum.* 4. *verſic. venio ad quartum;* & tradit Bar. *in leg. alio, colum.* 3. *ff. de ali. & cibar. legat.* & facit quod etiam ſtatim ſubditur in iſta leg. ibi: *en la manera que los fazedores de los teſtamentos lo ordenaren.*

(2) *Demandar las coſas.* Adde *leg. nullì, C. de epiſcopis, & cleric.* & vide quod habetur infra eod. *in leg.* 4.

(3) *Soſpecharen.* Tunc ergo permittitur hæredi petere cautionem iſtam ab executore, quando juſtam habuerit cauſam ſuſpicionis, non alias, quia regulariter executor teſtamentarius quando eſt merus executor, non ſatiſdat, ut not. Bar. *verb. bonus text. in leg. divus, ff. ſi cui pluſquam per leg. falcid. bonus text. in leg. libertor.* §. *largius, ff. de ann. legat. leg. firmior.* §. 1. *ff. quando dies legat. ced.* & per Salicet. *in leg. nulli, verſic. quæro* 2. *extra gloſſ. C. de epiſcopis, & cleric.*

(4) *Frayles.* Qui executores teſtamenti eſſe poſſunt impetrata ſuperioris licentia, *cap.* 2. *de teſtament. lib.* 6. *clement.* 1. *eod. titul. ubi bonus text.* quod monachi tale officium ſuſpicientes coram ordinariis judicibus poſſunt conveniri de fraude, & culpa, & ut rationem reddant adminiſtrationis, etiam ſi alias ſint exempti. Fratres tamen minores arcentur ab hac executoria per text. *in clement. exivi,* §. *verum, de verbor. ſignification.* ubi Cardinal. & Ancharra. tenuerunt, quòd neque jus eligendi pauperes eis committi poſsit, idemque tenuerunt Domin. & Phillipp. Franc. *in dict. cap.* 2. contrarium tamen in hoc tenuit Bartol. *in tractat. minoricarum, lib.* 3. *cap.* 4. dicens hoc potius eſſe facti, quàm juris, ideoque eis talem electionem committi poſſe, *leg. cum pater,* §. *hæreditatem, ff. de legat.* 2. *leg. ex facto,* §. *ſi quis rogatus, ff. ad Trebellian.* & hoc etiam tenuit Roman. *conſil.* 409. *colum.* 2. & ſentit Bald. *in leg. id quod pauperibus, colum.* 3. *C. de epiſcopis, & cleric.* idque videtur verius: cum ratio, *dict.* §. *verum,* ceſſet in hac electione facienda. Idem etiam tenuit doctor de Covarruvias vir honorandus in ſua relectione, *dict. cap. tua nobis de teſtam. colum.* 1. qui ex hac ratione vult electionem executorum eis per teſtatorem committi poſſe. Cui dicto multum obſtat, quod conſuluit Bald. 5. *vol. conſil.* 399. incipit, de principali inſtrumento, *num.* 2. ubi tenet nullam eſſe ſimilem declarationem, de qua factam per fratrem minorem: quia eſſet occaſio nominandi aliquem amicum, in quem pervenirent pecuniæ, & daretur occaſio, quod per illum venirent ad manus fratris minoris, quod fuit motivum, *dict. clement. exivi de paradyſo, & ad materiam, dict. cap.* 2. *in princip. de* te-

daſſen. Ca tales perſonas como eſtas, deue ome ſoſpechar, que lo faran bien. (5)

LEY III.

Que los Teſtamentarios deuen cumplir la voluntad del finado, e non ſegund ſu aluedrio.

Ley 5. 6. y 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

SI el fazedor del teſtamento mandaſſe dar a perſonas ciertas, de lo ſuyo, algunas coſas ſeñaladas, o cierta quantia de marauedis; e todos los otros bienes que ouieſſe, dexaſſe en mano de alguno que eſtableſcieſſe por ſu teſtamentario, otorgandole poder, que el ſegund ſu aluedrio los partieſſe a pobres: tal teſtamentario como eſte, non puede dar mas a ninguna de aquellas perſonas ciertas, de quanto el le mando dar ſeñaladamente (1) en ſu teſtamento; maguer vieſſe el, que alguno dellos era muy

[teſtam.] *lib.* 6. quando religioſus poſsit eſſet executor teſtamenti: vide notabile conſilium Paul. de Caſt. 1. *vol. conſil.* 13. incipit *ſuper primo dubio*, ubi tenet, quòd illud cap. non habet locum in religioſo, qui eſſet perpetuo inſtitutus ad curam animarum in aliqua parrochiali eccleſia, quia ille dicitur à monaſterio plene tranſlatus, & licèt ſit religioſus, non tamen eſt ſub obedientia Abbatis, ibique vultidem eſſe in Priore conventuali, miſſo extra monaſterium ad regendum aliquem conventum fratrum, licèt iſte pro libito Abbatis poſsit revocari ad clauſtrum, vide ibi per eum: quia eſt hoc ultimum ſatis dubitabile. Adverte etiam, quia Fredericus *conſil.* 293. *ad fin.* conſuluit executionem factam etiam per monachum ordinis minorum, etiam non impetrata ſuperioris licentia validam eſſe, licet fieri non debuerit, & cum iſta deciſione tranſit Felin. *in cap.* 2. *de judic. col.* 2. & dicit magis communiter teneri Decius *conſil.* 494. *& conſil.* 499. & cum dicto Frederico tenuit etiam *in leg. in ambiguis*, §. *non eſt*, *ff. de regul. juris*, qui tamen in dictis conſiliis ab iſta opinione recedit per *leg. non dubium*, *C. de legib.* & per alia, quæ ibi videbis, & contra opinionem Frederic. tenet etiam Philippus Franchus *in dict. cap.* 2. *in princip.* inducens ad hoc illum text. cum dicit religioſus executor eſſe non poteſt: quæ verba actum in contrarium geſtum nullum eſſe oſtendunt. gloſſ. *in cap.* 1. *de regul. juris*, *lib.* 6. & *in leg. gallus*, *in princip. ff. de liber. & poſt.* ſed fortè opinio communis ſuſtentari poteſt: quia ad *leg. non dubium*, ipſemet Fredericus reſpondet, quòd ubi lex aliquid ſimpliciter prohibet propter honeſtatem, quòd valebit actus, licèt ſit contra legem, allegat Joann. Andr. *in cap. ſicut*, *ne clerici*, *vel monach.* & ad text. *in dict. cop.* 2. *in princip.* reſponderi poteſt, quòd ibi verbum, non poteſt, non ponitur reſpectu valoris facti, ſeu reſpectu juris: ſed reſpectu ipſius monachi tale officium ſuſcipientis, vel exequentis, & ſic reſpectu ipſius cum velle, vel nolle non habeat, non poteſt: non tamen negatur, quòd ſi de facto faceret, actus teneret: eo quia talis actus fit ad alienum commodum, & non ipſius monachi: quia ſi ipſius monachi favor tantum eſſet, actus nullus eſſet: & ita procedat quod dicit gloſſ. *in dict. cap.* 1. & quod habetur *in leg. nemo poteſt. ff. de legat.* 1. *& benefacit.* nam licet alteri ſtipulari nemo poſſit, *leg. ſtipulatio iſta*, §. *alteri*, *ff. de verborum obligation.* tamen adhuc illi acquiritur naturalis obligatio, ut latè tradit Alexand. *in dict.* §. *alteri.* Adverte etiam, quia & fœmina poteſt eſſe executrix teſtamenti, *leg. à filio*, *in princip.* ubi Bart. *ff. de aliment. & cibar. legat.* & uxor relicta executrix in teſtamento mariti, non amittit jus executionis, & ſi contrahat ſecundas nuptias, ſecundum Bartol. ibi, & tenet Decius *in leg.* 2. *ff. de regul. jur.* Bar. *in authentica eiſdem*, *C. de ſecundis nupt. ad fin.* & vide Joann. de Plat. *in leg. patrimoniorum*, *C. de muneri. patrimon. lib.* 10. minor etiam, 25. annorum major, 17. annorum, poteſt eſſe executor teſtamenti, gloſſ. *in dict. cap.* 2. *in princip. de teſtam. lib.* 6.

(5) *Lo faran bien.* Not. hic præſumi pro religioſis, & adde *cap.* 2. *de novi operis enuntiat.* & ibi gloſſ. & gloſſ. *in cap. de præſentium portitore*, 16. *quæſt.* 1.

LEX III.

Executor non poteſt excedere mandatum teſtatoris in legatis certis: ſed ſi arbitrio executoris diſtributionem bonorum teſtator ei committat in pauperibus, poteſt libere inter pauperes illos quibus teſtator nihil certum reliquit diſtributionem facere. Hoc dicit.

(1) *Le mando dar ſeñaladamente.* Hoc ideo quia generaliter facultas data commiſſario executori, non refertur ad eaſdem perſonas, de quibus jam per teſtatorem erat ſpecialiter proviſum, ut *in leg. talis ſcriptura*, *in princip. ff. de legat.* 1. *leg. doli clauſula*, *ff. de verb. oblig. leg. cohæredib.* §. *qui patrem*, *ff. de vulgar. & pupillar. leg. alimenta*, §. *baſilicæ*, *ff. de aliment. & cibar. legat. & eod. tit. leg. ſtichus*, *& ff. de legat.* 3. *leg. uxorem*, *leg. fælicíſsimo.* Si verò diſpoſitio ſpecialis in iſtis perſonis non præceſſerat: ſed prius præceſſerat proviſio generalis, & poſtea ſpecialis, tunc ſecus eſſet imò generalis proviſio præcedens refereretur etiam ad illum, cui ſpecialiter eſt proviſum, ut eſt caſus notabilis, *in leg. Titia*, §. *qui marco*, *ff. de ann. legat.* Bart. poſt gloſſ. *in leg. quæſitum*, §. *fin. ff. de uſufruct. legat. colum.* 3. *verſic. venio ad ſecundam quæſtionem*, & eſt ratio: quia quando generale procedit, ſecundum ſui naturam, jam comprehendit omnia ſub ſe contenta, & ideo ſpeciale ſubſequens non eſt ſic potens, ut poſsit derogare in his, quæ jam ſunt comprehenſa. Sed quando ſpeciale præcedit, & poſtea ſequitur generale, tunc appoſitio primi ſpecialis impedit omnia comprehendere. Unde ſolet dici, quod facilius impeditu faciendum, quàm jam factum, *leg. patre furioſo*, *ff. de his qui ſunt ſui*, *vel alien. jur.* iſtam rationem ponit Alberic. poſt Petrum. Cujus fuit dicta diſtinctio *in dict.* §. *qui marco*, & in terminis noſtræ legis, quod ſi præceſſerat generalis proviſio, poterant eſpeciales legatarii habere, etiam ex proviſione generali, tenet Arch. *in cap. quia Joannes* 12. *q. fin.* dicit enim, pone teſtatorem generalem feciſſe mentionem, dicendo ſic: volo quod centum de bonis meis diſtribuantur inter pauperes civitatis Bononiæ, & certis ex pauperibus ipſius civitatis reliquit cuilibet decem, nunquid illi petere poterunt de generali legato, non obſtante ſpeciali legato eis relicto? Dic quòd ſic, *ff. de annu. legat. leg. Titia*, §. *qui Marco*, *& arg. ff. de aliment. & cibar. legat. leg. à filio*, ego tamen crederem in caſu hujus, leg. nihil referre an prius præceſſerit ſpecialis proviſio, vel generalis: ex eo: quia in caſu iſto non poteſt dici, quod generalis proviſio præcedens comprӕhenderet iſtos pauperes, quibus teſtator ſpecialiter legavit: quod patet quia legatum generale non debebatur omnibus pauperibus ſed ſufficiebat in certis diſtribui per executorem, & ſic ceſſat ratio quam ſuperius adduxi, quod propter legatum ſpeciale non derogetur generali, in quo etiam continebatur ille legatarius ſpecialis, & ſic ceſſat diſpoſitio, *dict.* §. *qui Marco*, & dicta diſtinctio Petri, & Bartoli. de qua ſupra, & reſtabit dicendum, quòd neutro caſu executor poterit diſtribuere in eum, cui teſtator aliquid in ſpecie ſeu in particulari legavit, & procedent leges dicentes, quod generalis proviſio non refertur ad ſpecialiter proviſa, & ita videtur in hoc tenere Joann. Andr. in addition. ad Specul. *in dict.* §. *nunc verò aliqua*, *tit. de inſtrument. editio*, *colum.* 32. in additione incipienti conſtat quòd tener inſtitutio pauperum, ubi refert dicta Archidia. de quibus ſupra, & dicit quòd Archidia. formavit dictam quæſtionem non provide, & quod non poteſt procedere, cum in q. per eum formata non debetur legatum omnibus pauperibus, ut dixi: ſed ſufficit in certis diſtribui, unde ſecundum eundem Joann. And. procederet quæſtio Archidia. ſi aliter formaretur, videlicet ſi inter Sacerdotes curator civitatis juſsiſſet centum diſtribui, & poſtea aliquibus ex illis legaſſet aliquid in particulari: dicit etiam ibidem, quòd ſi teſtator expreſsiſſet per fideicommiſſarios diſtribuenda illa centum, & fortius ſi dixiſſet, lego commiſſariis centum diſtribuenda, &c. quęſtio ſibi non eſſet dubia, & idem è converſo, quando dixiſſet, lego dictam ſummam centum librarum, &c. non tamen aperit Joann. And. quid velit, ſeu quid decideret, ſed quòd quæſtio ſibi non eſſet dubia, unde tenenda eſt menti, iſta L. partitarum hoc decidens, & confert in hujus deciſionis corroborationem, quod dicit Bal. poſt Jacob. Butri. *in leg. ſi Eccleſiæ*, *C. de Epiſcopis*, *& Cleric.* ubi dicit, quòd licèt pœna ſtatuta per illam L. ſit quinque librarum auri, contra violantes privilegia Eccleſiæ: ſi tamen in conceſsione privilegii, imponatur certa pœna contra non obſervantes, non habebit locum tunc pœna illius; leg. cum de ſpeciali pœna ſit proviſum, *dict. leg. ſanctio legum*, *ff. de pœn.* conferunt etiam adducta per Bal. *in leg. non dubium*, *col. pen. & fin. C. de legib. in q.* illa an per appoſitionem pœnæ ſpecialis videatur ſublata pœna nullitatis actus ſimiliter dixit Bal. *in auth. hoc amplius*, *C. de fideicommiſſar. col. pen. verſ. item quæro utrum pœna*, quod pœna illius authent. ſtatuta contra hæredem non adimplentem voluntatem defuncti, non habebit locum quando teſtator impoſuit aliam pœnam ſpecialem, & illa eſt ſoluta per hæredem, dicit etiam Dinus, quòd ſi teſtator fecit teſtamentum, in quo inſtituit filium impuberem, & uxori reliquit alimenta, & ſi filius deceſſerit in pupillari ætate, ſubſtituit ei matrem impuberis, & fratrem teſtatoris demum moritur impubes in pupillari ætate, & mater, & frater teſtatoris adeunt hæreditatem ex ſubſtitutione pupillari, mater non poterit petere alimenta ex eo: quia proviſum fuit matri in ſecundo caſu per viam ſubſtitutionis: unde videtur receſſum à via tacitæ repetitionis, de qua *in leg. licèt Imperator. ff. de legat.* 1. in quo tamen Bal. tenet ibi contrarium, vide ibi per eum. dicit Bal. *in leg.* 2. *col.* 1. *C. ſentent. reſcindi non poſſ. verſ. quæro judex*, quòd ſi judex ſtatuit parti terminum ad probandum exceptionem, deinde ſtatui generalem dilationem, quod omiſſum probari in ſpeciali dilatione, non poterit probari in generali, ſeu ſuppleri. Confert etiam quòd not. Bal. *in leg. executorem*, *ad fin.* 6. *col. C. de execution. rei judic.* ubi dicit, quòd ſi ſunt duo ſtatuta: unum quòd ſententiæ pupillorum mandentur executioni per priorem artium tantum: aliud, quòd ſententiæ à centum libris, ſuprà mandentur executioni tantum per poteſtatem: quòd ſi ſit lata ſententia pro pupillo in ducenta, quòd ſpecialior judex, ideſt ille, qui datus eſt ætati exequetur, ibique ſubdit, quòd parvum genus magno generi derogat, & individuum derogat utrique facit etiam quod adducit Bal. *in leg. ſi conſul. in* 2. *lectura*, *ff. de adoptio.* in quæſtione illa de legato facto fractribus, & priori, quòd quando eſt in diverſis orationibus, prior non fungatur vice duorum: ſed ſuo ſpeciali relicto, de qua quęſtioni. vi. per Cyn. & alios, *in leg. cum quæſtio*, *C. de legat.* per Bar. *in dict.* §. *qui Marco*, & *in leg. ſi ſervus communis ſibi*, *ff. de ſtipula. ſervo*, per Joann. de Plat. *in leg. his ſcholaribus*, *C. de erogatio. milit. anno. lib.* 12. vid. etiam per Bal. *in leg. obſervare*, §. *pro fiſci*, *col.* 3. *verſ. ſed nunquid judex*, *ff. de offic. pro conſulis*, *& legat.* An pœna ſpecialis judici in aliquo articulo ſpeciali appoſita liberet eum à pœna perjurii, ratione generalis juramenti, quod fecit de obſervando leges, vel ſtatuta. Sic etiam generalis ſermo ſequens non refertur, ut excludat ea, de quibus jam ſpecialiter erat proviſum, *leg. quotiens*, *C. famil. herciſ.* & *leg. cùm ita legatur*, §. *qui plures*, *ff. de legat.* 2. & in eleganti quæſtione adducit Oldrald. *conſil.* 121. incipit *ad primam quæſtionem*, *colum.* 2. *verſ. ad tertiam quæſtionem*, ſic etiam, generalis confirmatio non a[d]fertur ad id quod eſt ſpecialiter caſſatum, *leg. ſi quis priore*, ubi gloſſ. & Bartol. *ff. ad Trebel.* & per Jaſon. *in leg. ſtipulationes commodiſsime*, *ff. de verbor. obligat.* & dixit Bar. *in extravanganti. ad reprimendum*, *in gloſſ. ſuper parte*, *non obſtantibus*, quòd modus procedendi per illam conſtitutionem inductus in crimine læſæ majeſtatis, non habet locum in caſu, *leg.* 1. *C. ſi quis impera. maledixer.* cum ibi ſit ſpecialiter proviſum, & per dictam conſtitutionem generaliter loquentem, non videtur ei derogatum.

pobre, e ſeria bien de darle mas de aquello que le auia mandado el teſtador: como quier que puede partir los otros bienes que dexo en ſu poder el teſtador, entre las otras perſonas que non ſon ſeñaladas, e lo han meneſter, aſsi como lo el touiere por bien. (2)

LEY

(2) *Touiere por bien.* Sed an poterit diſtribuere in ſuos filios, vel conſanguineos pauperes? Vid. per Bal. *in repe. leg.* 1. *col.* 11. *verſic. ſuper* 7. *quæſt. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ubi tenet, quòd ſic in minuta diſtributione, veluti ad alimenta, & bona fide, & adde Abb. *in cap.* 1. *ad fin. de cohabita. Cleric. & mulier.* ubi per text. ibi vult, quòd Clericus executor poteſt diſtribuere inter conſanguineos pauperes. Vide etiam de hoc per Joann. And. *in additio. ad Specul. tit. de inſtr. edit.* §. *nunc verò aliqua*, *col.* 39. *in addit.* incipit *continuatur hic alia quæſtio.* ubi vult quòd non poſſet dare propinquo ſibi valde conjuncto, niſi fortè ille conjunctus eſſet ſummè pauper, & ibi etiam ad fin. tenet quòd poſſet de eleemoſynis diſpenſare in filium ſpurium defuncti pauperem, non de quota aliqua jure filiationis: ſed ut pauperi de eleemoſynis. An autem executores teneantur inter plurimos pauperes diſtribuere, vel an poſsint dari uni tantum? Vid. Bal. *in repe. dict. leg.* 1. *col.* 12. *verſic. juxta hoc quæritur*, ubi dicit hoc ſolum auctoritate Prophetæ, Pſal. 111. v. 9. Diſperſit dedit pauperibus, 75. *diſtin.* §. *in ipſa autem liberalitat. & ead. diſtin. cap. non ſatis*, adde Bart. *in leg.* 1. *ff. de optio. lega.* ubi dicit, quòd ſi teſtator jubet bona ſua diſtribui inter pauperes eligendos per talem, quòd ille non poteſt unum eligere, & dare ei omnia, *arg. illius*, *leg.* & *leg.* 3. *ff. de ann. lega.* nec peccat executor præferendo pauperem pauperi: quia locus eſt gratificationi, ſecundum Bal. ibidem, *verſ. item quæritur*, vide ibi ejus additionatorem, & dicit Abb. *in cap. cum in jure*, *colum.* 2. *de electio.* quòd plures deputati ad certa bona diſtribuenda inter pauperes, poſſunt illa diſtribuere in aliquem ex ſe ipſis dummodo alias egeat ibique ſe remittit ad ea, quæ dixit *in dict. cap.* 1. *de cohabita. Cleric. & mulier.* vide etiam ibi Bal. de prælato executore, an poſsit eligere ſuum Conventum, vel pater ſuum filium pauperem? Et quid ſi teſtator dixit, quod dare cui velit, an poſſit dare ſibi? Vide quod in ſimili dicit Bal. *in leg. ſi is cui*, *verſic. extra quæritur*, *C. de fur.* Quid autem ſi teſtator juſit bona ſua diſtribui pro malè ablatis, & non apparent tot malè ablata quæ capiant uſque ad quantitatem bonorum, vel uſque ad quantitatem taxatam per teſtatorem, puta mille librarum: nunquid ſuperfluum reddi debet hæredi, vel commiſſarius poterit de hoc diſponere pro anima? Vide Bal. *in leg. ſi quis ad declinandam*, *colum.* 4. *C. de Epiſcop. & Cleric.* ubi poſt Jacob. Butri, in ſuo tractatu executorem reſpondet, quod ſi teſtator ſic diſpoſuit, ut in aliam cauſam non convertatur: & tunc reddetur hæredi, quia expreſsio cauſæ limitat legatum, *leg. medico*, §. *fin. ff. de ann. legat.* aut non ita diſpoſuit, & tunc quòd ſupereſt debet pauperibus erogari: & ſic in aliam cauſam converti hærede adhibito, *leg. legatum*, & *leg. quidam*, *ff. de uſufru. lega. leg. in teſtamento*, *ff. de conditio-*

LEY IIII.

En que coſas pueden los Teſtamentarios demandar los bienes del finado, en Juyzio, e fuera de Juyzio.

Ley 5. 6. 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

QUatro coſas ſon, ſeñaladamente, en que pueden los teſtamentarios demandar en juyzio, e fuera de juyzio, los bienes del muerto, para cumplir ſu teſtamento, maguer non quieran los herederos del fazedor del. E el vno es, quando la manda es para obras de piedad, (1) o de miſericordia. E el ſegundo es, quando el fazedor del teſtamento manda alguna coſa a otros, en vno con los teſtamentarios. (2) E el tercero es, quando la manda es atal, que es eſtableſcida para gouernar (3) huerfanos, o otras perſonas qualeſquier. E el quarto es, quando el fazedor del teſtamento dize aſsi: que da libre poder (4) a ſus teſtamentarios, que puedan demandar en juyzio, e fuera de juyzio, los bienes del fazedor, para cumplir ſus mandas. E ſacadas eſtas quatro coſas ſobredichas, en otro caſo ninguno non han poder (5) los teſtamentarios de demandar en juyzio los bienes del muerto, para cumplir ſus mandas. Mas cada vno de aquellos a quien es mandado algo en el teſtamento, puede por ſi demandar a aquel que touiere los bienes del finado, la parte que le fue mandada en el teſtamento. E ſegund el departimiento que ſe mueſtra por eſta ley, ſe entiende en todas las otras, que fablan del poderio que han los teſtamentarios.

LEY V.

Quien puede cumplir las Mandas que ſon fechas para ſacar catiuos, ſi el fazedor del Teſtamento non dexa Teſtamentario que lo cumpla.

Ley 5. 6. y 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

DExando algun ome en ſu teſtamento marauedis, o heredad, o otra coſa cierta, que mandaſſe dar por ſu anima, de que ſacaſſen catiuos; (1) ſi non ſeñalaſſe (2) omes ciertos, que cumplieſſen eſto, eſtonce el Obiſpo de aquel logar onde es natural el que fizo el teſtamento, o aquel en cuyo Obiſpado (3) ouiere la mayor parte de ſus bienes, lo deue fazer cumplir. Pero el Obiſpo, luego que aya recebidos los marauedis ſobredichos, o aquella coſa que fue eſtableſcida para ſacar catiuos, deue dezir al Juez Ordinario de aquel logar, que faga eſcreuir (4) en ſu regiſtro, la quantidad de aquel auer, o de aquella coſa, que recebio por eſta razon; e el dia, e el mes, e la era en que lo recibio. Otroſi dezimos, que los herederos del fazedor del teſtamento non pueden embargar al Obiſpo, que non reciba los marauedis, o aquella coſa que fueſſe eſtableſcida del teſtador, para ſacar catiuos. Pero deſpues que ſea paſſado vn año que recibio los marauedis para eſto fazer, tenudo es el Obiſpo de dar cuenta, (5) por ſi, o por otro, al Juez Ordinario, (6) quantos catiuos ſaco, e quanto dio, por cada vno, de aquellos dineros. E tambien el Obiſpo, que eſto ouieſſe de fazer, como los otros Eſcriuanos, que

---

tionibus, & demonſtrationibus, leg. fin. ff. de operib. publi. & *in autentic. de Eccleſia. tit. §. ſi quis in nomine,* & *§. ſequenti.* Abb. etiam *in cap. tua nobis, de teſta.* tenet idem: quia credibile eſt defunctum fuiſſe obligatum ad talem reſtitutionem, ex quo ipſe hoc juſsit. Nota tamen ad iſtam leg. quod ſi executor teſtamenti malè arbitretur in eligendo pauperes, recurri poteſt ad judicem. Vide per Baldum *in authentic. præterea, C. unde vir, & uxor.* Sed quid ſi civitas indigeat reparatione murorum, vel pontium, ſeu viarum, nunquid de talibus relictis pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta reparatio, etiam invito executore? Videas per Lucam de Penna. *in leg. unica, C. de expenſis publicorum ludorum, lib.* 11. qui allegat pro utraque parte, & concludit, quòd poſsit fieri præ maximè urgente neceſsitate, puta, ut ipſe ait, quia bella hoſtiumque inſidiæ frequenter inſultant civitatem, neque aliunde poſsit haberi pecunia ſine ſcandalo civitatis. Videas latius ibi per eum qui etiam tractat in verſic. ſecundo quæritur an ſi teſtator jubeat capellas conſtrui in loco religioſorum, poſsit hoc converti in faciendo, vel reficiendo dormitorio quo religioſi indigent, & vult quod poſsit fieri Epiſcopo diſpenſante, & divina quæ teſtator juſsit celebrari, celebrabuntur in ipſa Eccleſia Monaſterii.

LEX IIII.

In quatuor caſibus invito hærede exigit commiſſarius in judicio, bona defuncti, ſcilicet, pro executione relictorum ad pias cauſas, vel ob alimenta indigentium, vel quando quid fuit relictum aliis una cum commiſſariis, vel quando teſtator dedit liberam poteſtatem commiſſariis petendi in judicio, vel extra bona ſua ad executionem teſtamenti, alias non poteſt, ſed legatarius aget contra hæredem pro ſuo legat. Hoc dicit.

(1) *Para obras de piedad.* Adde, *leg. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.*

(2) *En uno con los teſtamentarios.* Tunc enim non ſunt nudi miniſtri, & ideo agunt, *leg. ſi quis Titio,* & ibi Bar. *ff. de legat.* 2. *leg. ſi legatarius, ff. de legat.* 3. gloſſ. *in leg. Lucius, §. Mævia. ff. ad Trebel.*

(3) *Governar.* Id eſt ad alimenta, & adde, *L. alio, ff. de aliment. & cibar. lega.* & gloſſ. *in dict. §. Mævia,* ubi etiam Paulus de Caſt.

(4) *Que da libre poder.* Ut jam dixi ſupra eod. leg. 2. executorum poteſtas pendet à facultate, quàm eis dat teſtator: poterit ergo indiſtinctè agere, ſi à teſtatore talis poteſtas ſit ei data, ut hic, & facit, *leg. quidam, §. ſi ſcriptus,* & *leg. ſi à pluribus, ff. de legat.* 1. Cardin. *in clemen. unica. q.* 13. *de teſt.* ubi etiam Joan. de Imo. *colum. fin.* & hodie communiter ſolent dari per verba magis ampla, quàm hic habentur: de quibus vide per Bar. latè *in leg. alio, ff. de aliment. & cibar. lega.* ubi vide de iſtis facultatibus, & qualiter debeant ſe habere executores in vendendis, & alienandis rebus hæreditariis, & ibi dictis adde; quid ſi aliquis emit ab aliquo tanquam ab executore ultimæ voluntatis, & longo tempore tenuit, hæres vendicat, ille dicit bona fide emiſſe: non tamen poteſt probare, quod ille fuit executor. Bal. *in leg.* 1. *C. de reb. alie. non alie.* decidit, quòd niſi emptor probet ex aliquibus conjecturis ſe crediciſſe illum executorem: puta quia ita audivit dici à pluribus honeſtis perſonis, præſumitur emptor malæ fidei, & ideò non præſcribit, & ad id quòd Bar. tractat *in colum.* 4. an executores poſsint vendere rem quàm volunt? Adde Bal. *in leg. cum non ſolum, §. ſin autem legata. per text. ibi. C. de bon. quæ liber.* & *in leg. quandiu, C. de inſtr. pigno.* Item, & ad illud quòd in ea, col. tractat. an hæres ſit requirendus, quando executor vendit. Adde quòd not. Bal. *in leg. captatorias, C. de teſta. mili. col.* 2. *verſic. modo circa hoc quæritur,* ubi dicit referens Bar. ita conſuluiſſe, quòd ſi teſtator commiſit declarationem incertorum Cajo, qui declaravit non requiſito hærede indiſtinctè, quòd debeant reſtitui Sejo, tanquam ab eo exorta: quòd non tenebit declaratio: quia non eſt ſequutus formam boni viri: ſubdit tamen Bal. quòd debeat in hoc ſtari juramento executoris, ſi eſt honeſta perſona, *leg. theopompus, ff. de dot. prælaga. leg. ſi quis pro redemptione, C. de dona.* & non videtur fieri bona fide, quòd fit non citato, neque requiſito eo, cujus intereſt, *leg. neceſſario, ff. de in diem adjectio. leg. cùm quidam, ff. de legat.* 2. Bal. *in leg. creditor. C. de diſtra pigno.* & dicit Bal. *in dict. leg. captatorias. in fin.* quòd executores non tenentur requirere hæredes, niſi cum indigent eorum informatione, vel voluntatis eorum exploratione; quia non ſunt judices, ſed executores, *argu. leg. quòd ſi nolit, §. fin. ff. de ædilit. edict.* Adde etiam Alexand. 2. *vol. conſil.* 62. incipit *viſa facti narratione,* quòd ſi hæres eſt pupillus, & ipſi executores ſunt etiam ejus tutores, poſſunt vendere, non alias requiſito pupillo, & ibi vide circa gloſſ. *in leg. ſi prædium, C. quando decre. opus non eſt.* Adde etiam cum Bar. *in dict. leg. alio, circa finem,* dicit, quòd promiſsio de evictione, quàm facient executores obligat hæredes, ſi promittant, ſecundum conſuetudinem civitatis, quòd poſſunt etiam emptores agere contra hæredes, ut habeant ratum factum executorum, ut ipſi ſint magis ſecuri, ſecundum Bald. *in authent. ſi captivi, C. de Epiſcopis, & Cleric.* Et an executor habens poteſtatem vendendi, poſsit vendere filio ſuo? Vide per Bald. *in repetitio. leg.* 1. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* 11. & 12. *col.*

(5) *Non han poder.* Adde, *leg. Lucius, §. Mævia, ff. ad Trebellia.* poterunt tamen implorare officium judicis, etiam extra iſtos caſus, ut *in leg. quintus, ff. de ann. leg.* Bar. *in leg. ſi quis Titio, ff. de legat.* 2. Bal. *in leg. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* & averte quòd quando ſunt heredes inſtituti, unus executor non poteſt contra alium executorem agere, ſecundum Paul. de Caſt. notabiliter *in leg. qui proprio, §. ſi duobus, ff. de procur.* ubi hoc modo limitat dictum Bart. ibi, qui dicit unum executorem contra alium agere poſſe: nam procedit ſecundum eum, niſi aliquis ſpecialiter ſit hæres inſtitutus. Et quando executor teſtamenti poſſet conveniri à legatariis. Vid. per Bart. *in leg. firmio, §.* 1. *ff. quando dies lega. ce.*

LEX V.

Si teſtator legat certam quantitatem ad redimendum captivos: & non dimittit executorem, qui hoc ad impleat: recipiat Epiſcopi loci originis teſtatoris legatum, vel Epiſcopus loci in quo eſt major pars hæreditatis: aut ſi teſtator eſt advena, & neſcitur unde eſt, recipiat Epiſcopus loci ubi moritur, & coram judice ordinario illud ſcribat cum die, & menſe: & poſt annum reddat judici computum qualiter expendit: nec poteſt Epiſcopus, vel Notarius aliquid pro labore recipere. Hoc dicit.

(1) *Sacaſſen cativos.* Iſta dicitur cauſa piiſsima, ut *in authentico, ut cum de appellat. cognoſ. §. ſi unum,* & ibi Bartol. *collat.* 8. & permittitur ob redemptionem captivorum, quòd alias non permitteretur, ut *in authentic. de reſtitut. collat.* 8. *authentic. res quæ, C. communia de legat. cap. aurum,* 12. *q.* 2. & adde L. 2. & quæ ibi dixi *tit.* 29. 2. *partit.* in quocumque alio relicto ad pias cauſas locorum habebit, *cap. ſi hæredes de teſt.* ubi nullo executore a teſtatore nominato executio fieri debet per hæredem, & per ejus negligentiam executio pertinebit ad Epiſcopum, ut *in dict. cap. ſi hæredes,* ubi Abb.

(2) *Si non ſeñalaſſe.* Nam ſi deſignaſſet illi præferuntur Epiſcopo, *L. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* & *§. ſi quis autem pro redemptione in authentic. de Eccleſiaſtic. tit. collat.* 9. & adde etiam, quòd præfertur alteri privilegiato à Papa, quòd poſsit recipere relicta ad piam cauſam ſecundum Joann. And. in additio. ad Specul. *tit. de inſtrumento, editio. §. nunc vero aliqua,* in additio incipien. 1. *cujuſcumque,* ubi vide, & habes hic, quòd executor teſtamenti deſignari debet à teſtatore: ſed an teſtator poſsit alii committere nominationem executoris? Bal. *in leg. id quod pauperibus, col.* 4. *verſic. modo juxta prædicta quæro,* diſtinguit an committatur factio executoris? Et non poteſt committi, an nominatio, & declaratio, & tunc ſic. vide Bart. *in leg. quidam relegatus, ff. de reb. dub.*

(3) *O aquel en cuyo Obiſpado.* L. *nulli,* non dicit de iſto, ſed tantum de Epiſcopo loci originis defuncti, gloſſ. tamen ibi dicit, quòd uterque Epiſcopus exequi poteſt Jacob. vero de Belovi. & Alberic. poſt eum diſtingunt, quòd ſi patrimonium defuncti eſt in utroque loco, tunc quilibet poteſt diſtribuere res ſuæ Diœceſ. & ſic non concurrent in executione: ſed erit executio diviſa per loca, *L.* 1. *C. ubi petan. tuto.* aut bona ſunt in altero loco tantum, & tunc ille Epiſcopus in cujus loco ſunt bona, exequetur argument. *L. ſi fideicommiſſum, ff. de judic.* ſi verò in neutro loco ſunt bona: ſed in alio tertio loco, tunc præferetur Epiſcopus originis: ut *in dict. L. nulli,* & *in L. cives, C. de incol. lib.* 10. ſi verò origo eſt dubia: tunc Epiſcopus domicilii, & ſic domicilio eſt dubium, tunc Epiſcopus civitatis, in qua defunctus eſt per dict. L. nulli, quòd limitabat Petr. eſſe verùm in rebus ſolo cohærentibus, quæ ſunt propriè de territorio, vel Diœceſi. Sed pecunia non intelligitur eſſe hujuſmodi, Bal. tamen *in dict. L. nulli, col. fin.* dicit quòd in pecunia exequitur ille Epiſcopus, qui poteſt celerius exequi, argum. illius, *L. nulli, verſic. ſine ulla cunctatione,* fortè per iſtam legem alternativè loquentem, dicendum eſſet quemlibet iſtorum Epiſcoporum hoc poſſe, & quòd ſit locus præventioni, argum. *L. ſi quis poſtea, ff. de judic.* & *L. ubi cœptum, ff. eod.* & *L. cum quædam puella, ff. de juriſdict. omn. jud.* ſaltem hærede petente, ut poſt præventionem unius, alius ſe non intromittat, ſed remittat executionem ad alium, juxta dicta Innocent. *in cap. cum M. Ferrarienſis, de conſtitut. ad finem,* ubi Felin. latè, *col.* 13. & 14.

(4) *Faga eſcrevir.* Habes hic quòd executor teſtamenti tenetur facere inventarium, & adde Specul. & ibi Joann. And. in additio. *tit. de inſtrum. æditio, in §. nunc verò aliqua, col.* 18. *verſic. ſed an tenetur,* Bal. *in L. nulli, col.* 2. *C. de Epiſcopis, & Cleric.* & *in authentic. ſed cum teſtator. in fin. C. ad leg. falcid.* & an iſti teneantur jurare? Vide per Joann. de Plat. *in L. pe. in princip. C. de erogation. milita. ann. lib.* 12. gloſſ. & Bar. *in L. divus, ff. ſi cui pluſquam per leg. falcid.*

(5) *Dar cuenta.* Similiter ex executor deſignatus à teſtatore, tenetur reddere rationem Præſidi, & etiam Epiſcopo in relictis ad pias cauſas, *L. ſi quis pro redemptione,* & ibi not. Bal. *C. de donatio.* imò dicit Bald. quòd reddere tenetur rationem cuicumque cujus intereſt, & dicit Bal. *in L. ſi quis ad declinandam, col.* 5. *C. de Epiſcopis, & Cleric.* quòd omnes tales executores dati ad pias cauſas, tenentur Epiſcopo reddere rationem, & ipſe poteſt contra eos inquirere, & eos punire, & an ſufficiat juramentum executoris in iſta redditione rationum? Gloſſ. videtur velle quòd ſi *in dict. L. divus, ff. ſi cui pluſquam per leg. falcid.* vid. Bar. poſt Cyn. *in L. id quòd pauperibus, C. de Epiſcopis, & Cleric.* intelligit in legatis minutis, ſeu parvis diſtributionibus: magna tamen debeant probari per teſtes, & vide quæ ibi Alexand. allegat. in additio. adde etiam Bald. *in dict. L. ſi quis pro redemptione, ad fin.* ubi vult, quòd in his quæ habeant difficultatem probationis ſtetur juramento executoris, & adde eundem Bal. *in L. nulli, col. pen. C. de Epiſcopis, & Cleric.* ubi etiam vide Salicet. *col. pen. verſic. quæro qualiter de erogatione,* ubi & limitat in his, quæ ſecreto eroganda commiſſa ſunt à teſtatore diſponente.

(6) *Al Juez ordinario.* Adde, *L. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* & habes hic caſum, in quo Epiſcopus effici-

Fermosinus in cap. 2. de ſpt. ... biter. quest. A. n. 6. t. 2. pag. 299. Mostazo de cauis piis lib. 4. cap. 8. n. 62. pag. 310. Carpio de execut. lib. 3 cap. 10. n. 17.

que eſcriuen alguna coſa de las que ſon dichas en eſta ley, non deuen tomar para ſi, por razon del trabajo (7) que lieuan en eſto, ninguna coſa de aquellas que ſon dadas para ſacar los catiuos; ante lo deuen fazer de grado, e ſin precio ninguno. (8) E eſto es, porque ſon dexadas para obra de piedad: e los Obiſpos, ſi contra eſto fizieſſen, errarian en quatro maneras. La vna, contra Dios. E la otra, contra el anima del finado. E la tercera, contra los parientes del muerto. E la quarta, al Señor de la tierra, que es Guardador de todos los bienes (9) de ſu Señorio. E ſi por auentura acaeſcieſſe, que alguno de los que fizieſſen tal manda, para ſacar catiuos fueſſe ome eſtraño, que non ſupieſſen donde era natural, nin morador; el Obiſpo de aquel logar do muriere, deue fazer cumplir la manda del, en la manera que de ſuſo diximos, ſi fallare de lo ſuyo en aquel logar, o en otro, de que lo pueda fazer.

LEY VI.

Faſta quanto tiempo deuen cumplir los Teſtamentarios el Teſtamento del finado.

SI muchos fueren los teſtamentarios, en cuya mano dexare alguno ſu teſtamento, todos (1) deuen ſer en vno para cumplirlo, ſi pudieren, en aquella manera, (2) e faſta aquel tiempo, que el finado mando en ſu teſtamento. E ſi

Ley 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

citur de foro judicis ſecularis: & nimirum quia ex quo lex ei dedit iſtam diſtributionem, quòd ipſe ſimiliter teneatur reddere rationem coram judice ſeculari, facit quòd not. Bald. de Clerico, qui recepit depoſitum de manu judicis ſecularis, *in L. acceptam, colum. 2. C. de uſur.* Paul. de Caſt. tamen *in dict, L. nulli, ad fin.* dicit, quòd hodie Epiſcopus ſoli Deo rationem reddit, allegat. *L. ſi quis ad declinandam, C. eod.* ſed adhuc credo juſtè in hoc Regem, & ejus Conſilium implorari, ut detur cedula, ut Epiſcopus talem rationem reddat per iſtum text. & *dict. L. nulli*, Salicet. tamen *in authentic. licèt, C. de Epiſcopis, & Cleric.* dicit, quòd olim ita erat diſpoſitum, quòd Epiſcopus redderet rationem præſidi: hodie tamen per text. *in authentic. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi autem qui facere juſſi ſunt, coll. 9.* tenetur reddere talem rationem Metropolitano.

(7) *Por razon del trabajo.* Nota bene, & adde *d. L. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* & nota verbum ſuperius poſitum, *alguna coſa de las que ſon dichas.* Nam intelligitur de geſtis inventarii, & de geſtis rationum, unde ſi executor litiget pro pecuniis exigendis, Notarius non debet facere acta gratis, prout etiam notat Salicet. *in dict. L. nulli, parum poſt principium.*

(8) *Sin precio ninguno.* Nec de relictis ad redemptionem, neque etiam de burſa Epiſcopi, ut hic, & *in dict. L. nulli.*

(9) *Guardador de todos los bienes.* Nota bonum verbum ad ea, quæ habentur *in L. bene à Zenone, C. de quadrie. præſcriptio.* per Gloſſam, & Doctores.

LEX VI.

Pluribus exiſtentibus executoribus teſtamenti, ſi omnes intereſſe nequeunt, aut nolunt: poſſunt duo vel unus exequi, & debet commiſſarius exequi teſtamentum quàm citius poſsit ita quòd ſit infra annum à morte teſtatoris. Hoc dicit. Habuit originem à *cap. religioſus, §. ſane, de teſta. lib. 6.*

(1) *Todos.* Quod omnes executores, & non unus ſine alio regulariter debeant exequi, ſatis probatur hic, & *in cap. 2. §. 1. de teſta. lib. 6.* quòd intelligit Jacob. Butric. & Bal. poſt eum *in L. nulli, col. fin. C. de Epiſcopis, & Cleric.* quando incerta eſt diſtributio: quia debet per eorum arbitrium diſtribui, prout melius ſibi videbitur: ſed quando diſtributio eſt certa, ut quia dixit teſtator, detur illud tali pauperi: tunc enim unus tantum poteſt ſolvere, & exequi. Quid autem ſi eſt diſcordia inter executores? Vide quę tradit Speculat. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, colum. 22. verſic. ſed quid erit ſi ſunt plures*, Bal. *in L. fin. in principio, C. communia, de lega. col. 2.* ubi reſpondet ad hoc quòd in his quæ ſunt ad pias cauſas Epiſcopus eſt diffinitor, ad prophanas verò præſes loci.

(2) *Si pudieren en aquella manera.* Nota hoc, eſt enim regulare, ut voluntas teſtatoris mandetur executioni intra tempus ab eo diffinitum quòd etiam curret à die aditæ hæreditatis, & not. Abb. *in cap. nos quidem, de teſta. bon.* text. *in L. ſtatu liberos, §. ſi quis hæred. ff. de ſtatu. liber.* tradit Alex. *in L. ſi mihi, & tibi, §. 1. ff. de legat. 1.* & facit iſta leg. ad id quod not. Bart. per text. ibi *in L. cum pater, §. à filia, ff. de legat. 2.* quòd executor non poſsit prævenire diem ab ipſo teſtatore ad executionem ſuæ voluntatis ſignatam: unum ſi teſtator percepit, quòd poſt mortem hæredis, vel poſt tale tempus diſtribuerent bona ejus inter pauperes, vel talem ſummam quod tales executores non poterunt in vita hæredis, vel intra tempus deſignatum eligere pauperes, vel exequi ſecundum Bart. ibi *in L. poſt mortem, C. de fideicommiſſis*, diſtributio enim ante illud tempus facta præjudicium non infert futuris tunc pauperibus. Item tenent Angel. & Alexan. *in L. ſtipulatio iſta, §. ſi quis dolum, ff. de verborum obligatio.* Jaſo. *in dict. L. poſt mortem, col. 2.* dicens hanc opinionem eſſe communem, & idem fatetur Decius *in L. cum tempus, ff. de regul. jur.* Bald. tamen *in dict. L. poſt mort. col. 4. verſ. ſed pone teſtator inclinat.* in contrariam ſententiam in quæſtione quàm movet de teſtatore, qui inſtituit uxorem ſuam in vita, volens, quòd poſt mortem ſuam bona diſtribuantur inter puellas virgines, quòd poſsit uxor in vita eligere, & maritare: quia ſi teſtator hoc cogitaſſet de voluntatis uxoris, permiſiſſet ita fieri propter favorem animæ, & ſic pro expreſſo debet haberi, *L. tale pactum, §. fin.* cum gloſſ. ibi *ff. de pact.* ibique reſpondet ad *dict. §. à filia*, quia ibi legatarii poterant præmori: in quæſtione verò iſta non idemque vult, & ſi relinquat pauperibus in genere: quia teſtator in certam perſonam ſingulariter non habet affectionem: ſed ad genus perſonæ: id eſt qualitatem paupertatis, vel pietatis, quæ una, & idem eſt: ſed Alexand. de Imol. *in L. ſed, & ſi ante, ff. ad Trebell.* quàm legit ſub *L. recuſare, §. fin.* ponit opiniones, quæ in hoc fuerunt, & inclinat, quòd ſit vera communis opinio in caſu, quo pauperes debent eligi, quaſi velit ſecùs, ſi eſſet relictum pauperibus ſimpliciter. Vide ibi per eum qui ad hoc allegat. *L. unum ex familia circa princ. ff. de legat. 2.* contra communem etiam opinionem tenet Decius *in dict. L. cum tempus*, ex eo quòd teſtator diſponens potius ſalutem animę reſpexit, quàm tempus executionis, quòd fortè adjecit exiſtimans ante illud tempus abſque detrimento rei familiaris non poſſe fieri. Item quòd non magis futuros pauperes, quàm præſentes dilexerit, quæ etiam fuerunt motiva Bal. & mihi ſatis placet, quòd ponderandæ ſint circunſtantiæ occurrentes in caſu: & ſi voluntas teſtatoris non refragetur, ſatis æqua videtur iſta ultima opinio: & pro opinione communi ſatis benefacit, *L. uxori uſumfructum, ff. de uſufruct. lega.* cui tamen poteſt reſponderi, quòd ibi erat hæres in quem finito uſufructu fundus veniebat dandus per hæredem per acto quinquennio libertis, de quibus ibi: prout in eleganti quæſtioni reſpondebat Joann. And. in additio. ad Specul. *tit. de locato, verſ. 145.* in additio. ſuper parte uxori.

ſi por auentura, el non ſeñalare dia, nin tiempo, faſta que lo cumplieſſen, deuenſe ellos trabajar, luego deſpues de la muerte del teſtador, de lo cumplir, lo mas ayna (3) que pudieren, ſin alongamiento, e ſin eſcatima ninguna. E ſi embargo tan grande ouieſſen, por que non lo pudieſſen luego cumplir, deuenſe trabajar que lo cumplan en todas guiſas, a lo mas tarde, faſta vn año deſpues de la muerte del teſtador. (4) Pero ſi acaeſciere, que todos non pueden y ſer, o no quieren, (5) lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non ſe acierten y.

LEY VII.

Quien puede apremiar a los Teſtamentarios, quando ſon negligentes de cumplir la voluntad del finado: e quien deue entrar en ſu lugar, para cumplirla.

APremiar pueden los Obiſpos, cada vno en ſu Obiſpado, a los teſtamentarios, que cum-

Ley [illegible] lib. [illegible] Recop.

(3) *Lo mas ayna.* Nota bene iſtam, leg. non enim ita apertè invenio cautum de jure communi, licèt, *L. nulli, C. de Epiſcopis, & Cleric.* bene facit ibi ſine ulla cunctatione, & quia ſi hæres tenetur rem legatam ſtatim, cum poteſt tradere, & ſic exequi defuncti voluntatem, ut *in L. cùm res*, & *leg. ſi domus, §. in pecunia, ff. de legat. 1.* ſic etiam, & executor deputatus, poterit ergo Epiſcopus, vel ſeculis judex cogere, etiam ante annum executores ad executionem teſtamenti, ut *in cap. ſi hæredes, de teſta.* etiam quoad legata profana, gloſſ. & ibi Abb. *colum. 1.* & Imol. *colum. 3. in dict. cap. ſi hæredes*, poteſt etiam Epiſcopus propria conſtitutione excommunicationis pœnam ſtatuere contra executores negligentes, ut tradit Frederic. *conſil. 95.* & Roma. *conſil. 228.* Paul. de Caſt. *in dict. L. nulli*, cum dicit, & ſcias quòd hodie Epiſcopi per ſuas conſtitutiones generaliter monent executores, quòd exequantur infra annum, quæ monitio poteſt dici, ſecundum eum quòd afficiat ſcientes, non autem ignorantes ſe datos executores, ut notatur per Bart. *in L. genero, ff. de his qui notan. infamia.*

(4) *Faſta un año deſpues de la muerte del teſtador.* Tene menti iſtam, leg. nam de jure communi videbatur quòd iſte annus curreret à die monitionis factę per judicem, ut probatur *in cap. nos quidem, de teſtam.* ubi hoc aſſerunt Imol. Cardin. & Abb. & Bald. *in L. id quòd pauperibus, colum. 3. C. de Epiſcopis, & Cleric.* ubi dicit hanc eſſe communem opinionem Abb. etiam *conſil. 12. vol. 2.* & *conſil. 59. vol. 1.* quinimò, & ſi conſtitutione Epiſcopali caveatur, quod teſtamenta executioni mandentur à die mortis teſtatoris, infra annum intelligenda, & limitanda eſt talis conſtitutio, ut hic annus currat à die aditæ hæreditatis, & ſcientiæ executoris prout etiam in ſpecie tenet Abb. *in dict. cap. nos quidem, col. fin.* & Roman. *conſil. 228. col. 2.* & ſic videtur, quod ſit intelligenda, & limitanda iſta leg. partitarum, & ſupra ea leg, dixi quòd etiam tempus à teſtatore ſtatutum ad executionem non currit, niſi à die aditæ hęrereditatis. Et inde eſt ut executor teſtamentarius poſsit compellere hæredem judicis pręcepto ad adeundum hæreditatem, ſecundum Specul. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, col. 27.* hodie verò attenta leg. regni diſponente legata, tenere, & deberi etiam non adita hæreditate annus iſte non exigeret ad ejus curſum aditione hæreditatis. Confert quod not. Bald. *in L. id quòd pauperibus, col. 4. verſic. ultimo circa tempus, C. de Epiſcopis, & Cleric.* ubi dicit, quòd annus iſte currit ad pias cauſas ante aditam hæreditatem: cum hujuſmodi legata non pendeant ab aditione: bene tamen placet, quod de judicis præcepto hæredi notificaretur, ut infra certum tempus adeat, vel repudiet: ut ſic ſine detrimento hæreditatis executio procedit, & ſi infra tale tempus nolit adire, legata mittentur executioni, & ſic ſaltim à lapſu talis termini curreret iſte ann. bene tamen, placet, quod exigatur ſcientia executoris: cum regulariter dilatio data à lege non currat ignoranti, *cap. quia diverſitatem, de conceſſio. præbend.* *L. unica, C. de annal. exceptio. L. annus, ff. de calumniato.* gloſſ. notabi *in cap. Titius, ſi de feud. fue. contro. inter domi. & agna.* & licèt alias tempus datum in favorem alicujus ad agendum actum, non in odium ipſius, cui datur currat ignoranti, & impedimento, gloſſ. ſingularis, & *in cap. ſtatutum, de præbend. lib. 6. L. 7. tit. 7. lib. 5. ordi. reg.* id procedit, quando datur in merum alicujus favorem, ſecus quando datur ad convincendàm alicujus negligentiam, prout eſt in præſenti caſu, & ſatis probat *in dict. cap. nos quidem*, ſecundum Imol. ibi, & Abb. in repetitione, *cap. cùm eſſes, de teſta. col. fin.* Probatur etiam infra *eod. L. fin.* ibi: *ſeyendo amoneſtados*, quæ lex ibi videtur probare, quòd requiratur etiam monitio, & vide quę ibi dico. Adverte tamen quod Specul. *in dict. §. nunc verò aliqua, num. 39.* dixit tempus datum ad executionem ultimarum voluntatum etiam currere ignoranti, & impedito, quia datur in favorem pauperum, & eorum quibus aliquid ex teſtamento eſt diſtribuendum, & non in odium ipſius executoris: cum quo etiam tenet Cardin. *in dict. cap. nos quidem*, & *in d. cap. quia diverſitatem, col. 2.* Bal. *in L. captatorias, C. de teſtam. mili. col. fin.* dicens in practica ita ſervari. Vide Barb. *in dict. cap. nos quidem, num. 33.* quòd not. propter iſtorum auctoritatem, quibus etiam favere videtur lex iſta partitarum, forte tamen in puncto juris verior erit opinio contraria, prout etiam vult Didacus à Covarruvias *in dict. cap. nos quidem*, referens aliqua quæ ibi poteris videre. Adde etiam quòd aliquando ad executionem majus, vel minus tempus aſsignatur, qua annus, ut tradit Specul. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, ad fin. quæſt. 82.*

(5) *Non pueden y ſer, ò no quieren.* Adde *cap. 2. §. ſane, de teſtam. lib. 6.* ubi etiam iſti caſus ponuntur, & quid ſi uno ex executoribus mortuo Epiſcopus velit adjungere alium, vel ſe ipſum loco ipſius? Bal. *in L. nulli, ad fin. C. de Epiſcopis, & Cleric.* dicit: quòd non, quia Epiſcopus negligentiam, & malitiam executorum ſupplere poteſt: ſed non poteſt in caſu fortuito ſupplere, ſecundum Joann. And. *in Novella. in dict. §. ſane*, dicit etiam ibi Bal. quòd acceptatio officii non tribuit jus abſenti in remotis, ut non poſsit alius executor ſine eo facere executionem: quia anima teſtatoris ex ſua abſentia non debet pendere, niſi eſſet abſentia brevis, & modici temporis: quia tunc debet expectari, ſecundum eundem Joan. And. ubi ſupra allegat etiam Bal. *L. multa non committitur, ff. de condition. & demonſt.* unde, & iſta lex cum dicit *non pueden*, procedet in impedimento non modici temporis: ſecus ſi eſſet modicum, ut probatur *in dict. §. ſane*, ibi nimium differri prout etiam ponderat Joan. And. in additio. ad Specul. *tit. de inſtrumento. æditio. §. nunc verò aliqua, col. 21.* in additio. incipien. iſte verſic. Item ſi teſtator prohibuit unum ſine altero non exequi tunc neque in dictis caſibus poſſet unus, ut *in dict. §. ſane in fin.* & vid. in dict. Additio. per Joan. And. quid ſi unus ſine altero litigare velit in judicio, an poſsit? & concludit quòd quando litigare velit ad pias cauſas, ſi interveniat auctoritas judicis, *cap. ſi duo, § fin. de Procurat. lib. 6.*

LEX VII.

Si executor non vult exequi teſtatoris voluntatem Epiſcopus exequitur, vel alium ponat, qui exequatur: &

cumplan (1) los teſtamentos de aquellos que los dexaron en ſus manos, ſi ellos fueren negligentes que lo non quieran cumplir, o que andan malicioſamente en ello. E demas dezimos, que cada vno del Pueblo (2) puede eſto fazer ſaber a los Obiſpos, porque es obra de piedad. E ſi los teſtamentarios non quiſieren cumplir la manda del defunto, los Obiſpos (3) la pueden fazer complir, ſi quiſieren; o dar otros buenos Albaceas, (4) que la cumplan, en lugar de aquellos. E eſſo miſmo ſeria, ſi acaeſcieſſe que alguno en ſu teſtamento non dexaſſe teſtamentarios que lo cumplieſſen, que el Obiſpo, en cuyo Obiſpado acaeſcieſſe, deuelo fazer cumplir, ſi el heredero (5) del muerto non lo quiſieſſe fazer. E eſto deuen ellos fazer, para cumplir la voluntad del teſtador, que es obra de piedad, e como coſa ſpiritual.

LEY VIII.

Que pena deuen auer los Teſtamentarios, quando malicioſamente aluengan de cumplir las Mandas.

POr malicia, o por deſcuydamiento, non queriendo los teſtamentarios cumplir las mandas que ouieſſe alguno dexado en ſu mano, ſi por tal razon como eſta, ſeyendo amoneſtados, (1) fueren tollidos deſte officio por juyzio,

Ley 7. tit. 4. lib. 5. Recop.

Carpio 2 tomb. lib. 1. cap. 2. n. 13. et 15.

& poteſt executoris negligentiam quilibet de populo Epiſcopo denuntiare, & ſi teſtator non dimiſit executorem, & hæres, non implevit, poteſt Epiſcopus facere impleri quia eſt opus pietatis, & quaſi ſpirituale. Hoc dicit.

(1) *Que cumplan.* Adde *cap. ſi hæredes, de teſtam. lib.* 6. & *cap. tua*, & in cap. Joannes, *eod. tit.* & quòd habetur *in L. 7. tit. 19. pri. partit.* imò etiam ad judices ſeculares pertinet iſta cura: quia munus hoc mixti fori eſt, ut *in authent. de Eccleſ. tit. §. ſi quis autem, ædificationem, collat. 9. L. hæreditas, ff. de petition. hæred.* Abba. *in d. cap. ſi hæred.* ubi & Barb. *col. 1. & 2.* vid. per Specul. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, col. penult. verſic. ſed nunquid judex ſecularis*, & *L. 3. ff. de alim. & cibar. lega.* Bar. *in L. 1. col. 2. verſic. advertendum, ff. de legat. 2.*

(2) *Del pueblo.* Nota bene, & adde, *L. nulli, C. de Epiſcop. & Cler.* & *in authentic. de Eccleſiaſt. tit. verſic. ſi autem qui hoc facere*, & per Roman. *conſil. 69.*

(3) *Obiſpos.* Concord. *L. nulli, C. de Epiſcop. & Cler.* & *cap. nos quidem, de teſtam.* & advertè quòd ſi ante executionem eſt neceſſaria electio veluti pauperum in quos debet diſtribui ſi talis elector, vel declarator non eligat intra annum, jus ipſum eligendi devolvitur Epiſcopo. Angel. Philip. Corn. & Jaſo. per text. ibi *in L. fin. §. 1. C. communia de legat.* Cardin. Joan. de Imol. & Barb. *in dict. cap. nos quidem*, licèt Bart. *in L. cùm quidam, ff. de legat. 2.* voluit iſto caſu talem electorem poſſe eligere, etiam poſt annum, excluſo Epiſcopo, & Abb. referens Bart. *in dict. cap. nos quidem*, & prior ſententia videtur verior ex eo quia prævia electio requiritur ſine qua non poteſt fieri executio, neque ad id obſtabit, *L. Taurina* 33. illa enim loquitus in poteſtate eſſentiæ non in poteſtate electionis ſuper re depoſita à teſtatore juxta notata per Bald. *in L. captatorias, C. de teſtam. mili.*

(4) *Albaceas.* Iſti executores dicuntur dativi, de quibus vide per Specul. *tit. de inſtrum. editio. §. nunc verò aliqua, col. 3. verſic. dativi*, & ſi teſtator velit excludere Epiſcopum ab hoc, ſubſtituat ipſe teſtator alios executores in negligentia priorum, ut tradit Bal. *in authentic. licèt, C. de Epiſcop. & Cler.* non tamen poterit teſtator iterum ſubſtituere negligentem, ut tradit Bal. ibidem, & facit, *cap. commiſſar. de electio, lib. 6.* & poteſt induci ad quæſtionem, ut ſi tendens ad mortem aliquis fecit majoriam, & commiſit alicui ut ponat conditiones, & prohibitiones quas voluerit, & talis commiſſarius in prohibitione alienationis diſpoſuerit, quòd poſſeſſor alienans non perdat rem majoriæ, & quòd ipſe, & non ſequens in gradu repetat illam quòd non valeat talis diſpoſitio, quia eſſet ſubvertere majoriam, & contra jus.

(5) *Heredero.* Si verò hæres exequatur, & non ſit negligens Epiſcopus ſe non intromittit, ut dixi ſupra *eod. L. 1.*

LEX VIII.

Si executor teſtamenti ad exequendum monitus, non exequitur, & negligens fuerit, judicialiter ab executione remotus, perdit quòd erat ex illo teſtamento habiturus, niſi ſit filius teſtatoris, cui legitima conſervatur. Hoc dicit.

(1) *Amoneſtados.* Cum non dicat hanc monitionem à judice debere fieri perſonaliter, ſufficiet, ſi ex decreto judicis per alium fiat: ut apertè probatur *in authentic. de hæred. & falcid. §. ſi quis autem non implens*, licèt Ang. ibi tenuit contrarium, & alii Doctor. *in authentic. hoc amplius, C. de fideicom.* & etiam ex iſta leg. videtur, quòd tempus præfixum ad exequendum currat à die monitionis, ſed contra ſupra *eod. L. 6.* ubi dicitur, quòd currit annos à morte teſtatoris, poteſt dici quòd iſta, lex intelligatur juxta formam text. *in authentic. de Eccleſiaſt. tit. §. ſi quis autem pro redemptione, verſic. ſi autem, qui hoc facere juſſi ſunt*, & *authentic. licèt, C. de Epiſc. & Cler.* ut etiam ante annum, ſi executor bis fuerit monitus ab Epiſcopo conſtituatur in negligentia, & auferatur ab eo officium executionis: & transfertur in Epiſcopum, & perdat quòd ſibi relictum fuit in teſtamento, prout etiam hic dicitur, & tradit Specul. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, col. pen. verſic. illud etiam quæritur, quæſt.* 82. quem tamen textum Imol. *in dict. cap. nos quidem de teſtam.* & Salic. *in authent. hoc amplius, C. de fideicom. col. 2.* intelligunt quoad legata pia, iſta tamen lex partitarum indiſtinctè, & generaliter loquitur, quòd ergo habetur ſupra L. 6. procedet, quando nulla præceſsit, vel non bina monitio, ut tunc annus, de quo ibi curret à die mortis teſtatoris, etiam nulla præcedente monitione, data tamen ſcientia executoris, prout dixi *in dict.* L. 6. in gloſſ. ſuper parte *faſta vn año*, quando verò præceſsit monitio, non requiratur curſus anni: ſed conſtituatur in negligentia ex quo monitus neglexit exequi juxta diſpoſitionem *dict. §. ſi quis autem*, & hujus leg. ſed an ſufficiet tali caſu unica monitio, vel requiratur bina? Videtur binam requiri prout habetur *in dict. §. ſi quis autem*, quia cum agatur ad amiſsionem lucris eis à teſtatore relicti non debet ſufficere unica monitio, ſed requiritur bina, & ita ſit intelligenda, lex iſta partitarum, quod planè procedit in legatis piis juxta, *dict. §. ſi quis autem* in aliis verò legatoris, executore negligente, ſufficeret unica monitio cum tranſcurſu anni à die monitionis factę per judicem, vel ejus decreto, ut quis privetur commodo ſibi à teſtatore relicto prout voluit gloſſ. *in dict. authentic. de hæred. & falcid. §. ſi quis autem non implens*, & ibi Bar. & Ang. & tenent communiter Doct. *in authentic. hoc amplius, C. de fideicom.* reſpectu verò devolutionis ad Epiſcopum propter negligentiam, vel ad alium executorem à teſtatore proviſum in tali negligentia juxta id quòd not. Bal. *in authentic. licèt, C. de Epiſcop. & Cleric.* ſufficeret unica monitio, cum tranſcurſu anni, ut *in dict. cap. nos quidem*, vel

zio, (2) pierden aquella parte (3) que deuen auer en el teſtamento. Fueras ende, ſi alguno dellos fueſſe fijo del teſtador: ca eſte atal non deue perder la ſu legitima parte, (4) que los fijos deuen auer en los bienes del padre, por razon de la naturaleza: ſegun diximos en el Titulo de los Teſtamentos, en la ley que comiença, Religioſa vida.

TI-

vel etiam ſine aliqua monitione cum tranſcurſu anni à die ſcientiæ executoris, ut dixi ſupra *eod. L. 6.* de quo qualiter procedat in relictis ad non pias cauſas. Vide per Abb. *in cap. ſi hæredes, de teſtam. col. 3. verſic. venio ad tertium.*

(2) *Por juyzio.* Et ſic videtur quòd requiratur ad hoc ut executor perdat lucrum ſibi à teſtatore relictum, quòd proferatur prius ſententia privationis ab officio executionis, contra eum, quòd nullibi, ſi bene memini, reperitur expreſſum in jure communi, imò ex ſola monitione, cum tranſcurſu anni ipſo jure, tam hæres non exequens, ſeu non adimplens voluntatem teſtatoris, quàm alius legatarius, vel fideicommiſſarius, ſeu quicumque qui commodum ex teſtamento conſequitur, cui incumbit tale onus adimplendi voluntatem defuncti perdit tale relictum, ut habetur *in authentic. de hæred. & falc. §. ſi quis autem non implens*, & *§. in omnibus*, & *§. his omnibus*, & ibi tenet Azo. in ſum. & etiam gloſſ. ibi, & Doctor. communiter *in authentic. hoc amplius, C. de fideicom.* licèt Paul. de Caſt. ibi *col. 2.* voluit ſententiam requiri ſuper tali privatione, quem Jaſ. ibi dicit inadvertenter loquutum Bart. etiam poſt Jacob. de Bellovis. *in authentic. de jurejur. à mori præſ. collat. 5.* vult quòd requiritur ſententia, cum dicit, quòd, aut hæres eſt inobediens in faciendo aliquid contra voluntatem defuncti, & tunc privatur ipſo jure: ſi verò inobediens ſit negligendo implere voluntatem defuncti, tunc non privatur ipſo jure, & allegat notat. *in dict. §. ſi quis autem non implens*, quicquid ergo ſit de jure communi in hærede, & cæteris quantum ad executorem tenendum videtur, quòd requiratur ſententia ſuper privatione officii propter negligentiam prout, lex iſta apertè vult, & lata tali ſententia lucrum ex teſtamento perdet executor ipſo jure, prout eſt magis communis opinio, tene ergo menti legem iſtam partitarum, niſi fortè dicas quòd in hac leg. ſupplendum ſit maximè, ut per hoc dicat maximè, ſi propter hoc per ſententiam ſublati ſunt ab officio executionis, cum ut dixi nullibi in jure communi hoc inveniam, ſed quia materia eſt pœnalis, primum magis placet.

(3) *Aquella parte.* Concord. cum *§. ſi quis autem pro redemptione, verſic. ſi qui autem facere juſſi ſunt, de hæred. & falc. juncto. §. his omnibus, ubi etiam de hærede, & aliis*, & *in authentic. hoc amplius, C. de fideicommiſ.* ubi vide 8. limitation. per Jaſ. vide etiam *in cap. ſi hæredes, de teſtam.* & adde quòd, ut pœna illius auth. procedat in hærede requiritur, quòd hæreditas ſit ab eo adita, ut tenet Bar. *in dict. §. ſi quis autem non implens, per §. ſemper igitur*, ibi in devotæ res adeunt, de hæredibus, & falcid. Advertè etiam, quòd hæres minor adverſus talem negligentiam reſtituetur ut hæreditatem non perdat, argum. *L. 3. §. ſi hæres, ff. de min.* & idem videtur dicendum in hoſpitali, vel Eccleſia, quia licèt ſubjaceat pœnis illius conſtitutionis, *authentic. de hæred. & falcid.* ut probat text. & ibi not. Bar. *in dict. authentic. in §. ſi, in fin.* tamen competet reſtitutio, ſicut minori. An autem pœna illius auth. procedat in hærede hæredis, ſi primus hæres deceſsit ante moram? Vide per Bart. *in conſil. 7.* incipient. factum tale eſt Andreas quidam ubi diſtinguere videtur, an primus hæres fuerit nominatim gravatus pœnali gravamine, ſi non impleret, & tunc pœna non tranſeat ad hæredem: aut non nominatim, & tunc tranſeat, cum quo tranſit Alex. *in L. fin. C. de hæred. inſtitut.* quod dictum procedit quando teſtator ſpeciater providit de pœna contra hæredem non adimplentem: ſi verò de hoc non fecit aliquam proviſionem, ſed dimiſit in diſpoſitione juris communis. Bar. hoc non decidit, & videtur quòd primo hærede decedente ante moram, hæres ſubſtitutus incurrat in pœnam, *dict. authentic. ex regula. dict. L. fin. C. de teſtam.* quòd hæres hæredis teſtatoris eſt hęres, ſi verò deceſsit poſt moram, tunc videtur, quòd recurrendum ſit ad cautionem de qua in dict. authentic. & in corpore unde ſumitur, & non ad aliam pœnam. Et ex prædictis decides quæſtionem ſi conditor majoriæ gravavit nominatim illum quem primo loco vocavit, ut impleret ſuum teſtamentum, ſub pœna perditionis majoriæ, & ex ejus conſtitutione in pœnam non adimplentis devoluta eſt ad alium majoria, quod ſi ille non impleat, non perdet majoriam, & his adde gloſſ. ſingularem, & ibi Bar. & alios, *in* L. *recuſare, ff. ad Trebell.* Bal. *in L. cùm alienam, col. 2. C. de legat.*

(4) *Legitima parte.* Adde, *d. auth. hoc amplius*, & in corpore unde illa ſumitur, & ex generalitate hujus leg. poteris dicere, quòd ejus diſpoſitio, & diſpoſitio, dict. auth. procedat etiam ſi negligentia ſit in exequendis legatis piis de quo gloſſ. poſuit opiniones contrarias *in cap. ſylveſter, 11. q. 1.* ubi Archidià. & Domin. tenent contrarium, imò quod illa authentic. quatenus diſponit de excipienda legitima, non procedat in legatis piis, & ſic quod legata pia ſolventur integraliter abſque deductione legitimæ, & quod propter talem negligentiam circa legata pia, filius perdat legitimam, tenent. etiam Hoſtien. Joann. And. & Ancharra. ibi., & iſtam eſſe communem opinionem atteſtatur Imol. *in dict. cap. ſi hæredes, de teſtam.* contraria tamen opinio imò quòd etiam tali caſu filius non perdat legitimam, videtur probabilior ex eo quod in dict. authentic. hoc amplius ſit mentio legatæ libertatis quod eſt legatum pium, *L. 1. §. ſi autem, C. de commun. ſerv. manu.* & ibi Bald. & nihilominus, ibi ſtatuitur quod legitimam adhuc habeat filius. Item legitimam non dicitur lucrum. Sed quaſi debitum, *L. ſi quis legatum, §. fin.* ubi gloſſ. notabi. *ff. de falſ.* cum ergo, ll. imponant pœnam amiſſionis lucri hæredi negligenti ſolvere legata pia, ut *in authentic. de Eccleſ. tit. §. ſi qui autem facere quæ juſſi ſunt*, non debent extendi ad amiſsionem legitimę, & hanc ſententiam tenent Cardin. Abb. Imol. & Barbat. *in dict. cap. ſi hæredes.* Bald. *in authentic. hoc amplius, C. de fideicom.* Silveſt. *in ſumma, in verbo teſtamentum, 2. quæſt.* 10. Didacus à Segura *in repet. L. 3. §. fin. ff. de liber. & poſthum. fol. 7. col. 1.* ex hoc inferens filium cui pater relinquit tertiam, & quintam partem bonorum differentem ſeu negligentem exequi per annum patris, ultimam voluntatem ammitere quintam partem, non verò tertiam, quę legitimæ portionis pars eſt, hanc etiam opinionem ſenſit gloſſ. *in dict. cap. ſi hæredes, in fin.* & iſtam dicit communem opinionem Joann. Lecirier *in tractat. primogenituræ, lib. 3. q. 6.* & ſequitur Carolus Molin. *in conſuet. Pariſienſ. tit. 1. §. 8. in gloſſ. 3. q. 1.* tenet etiam Didacus à Covarruv. *in dict. cap. ſi hæredes*, ubi reſpondet *ad cap. licèt, de voto*, poſt Carol. ubi ſupra, quod ibi filius propria promiſsione ſe aſtrinxerat ad executionem voti paterni, & ideò ſub pœna anathematis etiam Papa jubet ſuam promiſsionem adimplere, & quod alias noverit ſe regno privandum: ceſſante verò propria promiſsione, non proceſſerat ibi Papa ad regni privationem ex non adimpletione voti paterni tantum.